

SOSTEn kärkitavoite
9.12.2019

**Edistetään kansanterveyttä
oikeilla veroratkaisuilla**

SOSTE

Edistetään kansanterveyttä oikeilla veroratkaisuilla

Nykytila ja kehittämiskohteet

Sosiaali- ja terveystalouden painopisteen tulee olla hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä terveyserojen kaventamisen. Raskaiden ja kalliiden korjaavien toimenpiteiden vähentäminen on myös taloudellisesti kannattavaa.

Oikeilla veroratkaisuilla voidaan edistää kansanterveyttä, tasata tuloeroja sekä tasapainottaa valtiontaloutta. Suomessa verotuksen pitkä linja on ollut vähittäinen siirtymä työn verotuksesta välilliseen verotukseen eli haitta- ja kulutusverotukseen. Tämä on perusteltu suunta, mutta siirtymät tulee toteuttaa hallitusti ja muutosten kokonaisvaikutukset huomioiden.

Päihteiden ja epäterveellisen ruokavalion vaikutukset terveyteen ovat haitallisia. Lisäämällä väestön sairastavuutta, ne aiheuttavat kustannuksia sekä yksilöille itselleen, että yhteiskunnalle erityisesti julkisen terveydenhuollon menojen kasvuna.

SOSTEn veropoliittiset suositukset kansanterveyden edistämiseksi

Päihteiden käyttö on edelleen keskeinen hyvinvoinnin ja terveyden uhkatekijä Suomessa. Päihteiden aiheuttamat haitat kohdistuvat paitsi päihteiden käyttäjiin, myös heidän läheisiinsä ja lähiyhteisöihinsä. Samalla päihteiden käyttö kuormittaa kansantaloutta aiheuttaen muun muassa sairauspoissaoloja, työkyvyttömyyttä, järjestyshäiriöitä sekä lastensuojelutoimien tarvetta.

Suomen harjoittamalla sosiaali- ja terveystaloudella ei toistaiseksi ole riittävällä tavalla onnistuttu päihteiden käyttöön liittyvien haittojen ja terveyserojen vähentämisessä. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan nyt entistä määrätietoisempia toimenpiteitä ja niiden parempaa toimeenpanoa.

Verotus on tutkitusti kustannustehokas tapa edistää kansanterveyttä. Verotuksella voidaan kansalaisten kulutuskäyttäytymistä ohjata terveyttä edistäviin valintoihin ja siten välillisesti pienentää myös eri väestöryhmien välisiä sosioekonomisia terveyseroja.

Esimerkiksi tupakan ja alkoholin verotuksen kiristämistä on jatkettava, kuten pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelmassa linjataan. Hallitusohjelmassa esitetyt veronkorotukset ovat kuitenkin riittämättömiä ja niiden tasoa tulee tarkistaa ylöspäin. Samalla on kiinnitettävä huomiota siihen, että kaikkia tupakka- ja nikotiinituotteita (nikotiinikorvaushoitovalmisteet pois lukien), myös uusia markkinoille tulevia tuotteita, verotetaan jatkossa yhtä tiukasti ja että käyttöön otetaan lisäksi erillinen limuviinoiniin kohdistettu haittavero tukemaan erityisesti nuorten alkoholinkäytön ja varhain alkavan humalajuomisen vähentämistä.

Alkoholi- ja tupakkaveron korotuksien positiivinen vaikutus julkiseen talouteen riippuu tehtyjen korotusten suuruudesta ja niiden käyttäytymisvaikutuksista. Määrätietoisella haittaverojen korotuspolitiikalla verokertymä voisi olla hallituskauden lopussa noin 400 miljoonaa euroa nykyistä korkeampi.

Maailman terveysjärjestö (WHO) suosittelee jäsenmailleen lisättyyn sokeriin, suolaan ja tyydyttyneeseen rasvaan kohdistuvan, kansanterveyttä edistävän veron käyttöönottoa. Myös Suomessa se tuottaisi mittavia terveyshyötyjä.

Verouudistuksen valmistelu tulee käynnistää välittömästi. Kansanterveyttä edistävä vero tulisi ottaa käyttöön jo tämän hallituskauden aikana. Uudistuksen peruslähtökohtana tulee olla veron kohdistuminen yhtä aikaa sekä sokeriin, suolaan että tyydyttyneeseen rasvaan. Terveiden kannalta tehokkain tapa olisi verottaa tuotteissa olevien sokeri-, suola- ja rasvapitoisuuksien mukaan sen sijaan, että verotettaisiin tiettyjä erikseen valittuja ja rajattuja tuotteita. Laaja-alainen vero muuttaisi parhaassa tapauksessa sekä kuluttajien että tuottajien käyttäytymistä ja tekisi saatavilla olevista elintarvikkeista terveellisempiä.

Kansanterveyttä edistävällä verolla voitaisiin kerätä valitusta veron tasosta sekä verokannan laajuudesta riippuen keskipitkällä aikavälillä noin 500-1000 miljoonan euron lisätulot. Vaikuttavan verotason määrittäminen edellyttää sellaisen hintatason löytämistä, johon kuluttajat alkavat reagoida kulutustaan muuttamalla.

SOSTEn suositukset:

- Jatketaan alkoholiveron korotuksia ja otetaan käyttöön limuviinon haittaveron, jonka tuotto kohdistetaan päihdehaittojen ehkäisyyn. Lisäys valtion verotuloihin korotusten myötä on noin 80 miljoonaa euroa hallituskauden aikana.
- Kaikkia tupakka- ja nikotiinituotteita, nikotiinikorvaushoitovalmisteet pois lukien, on verotettava jatkossa yhtä tiukasti kuin savukkeita.
- Hallituskauden aikana valmistellaan ja otetaan käyttöön kansanterveysperusteinen sokeri-, suola- ja rasvaveron. Lisäys valtion verotuloihin keskipitkällä aikavälillä vuositasolla noin 500-1000 miljoonaa euroa.

Lisätietoja:

pääekonomisti Jussi Ahokas, jussi.ahokas@soste.fi, p.

yhteiskuntasuhdepäällikkö Ulla Kiuru, ulla.kiuru@soste.fi, p. 040 744 0888